

הלכות הדרף היומי

מסכת חגיגה

דף יד:

א. לסרוסי נלגא ... נל שבארצנמ לא תעשו

אסור להפסיד אברי הרבייה הזכריים אברי הזרע¹, בין באדם בין בבהמה חיה ועוף ודגים², אחד טמאים ואחד טהורים, בין בארץ ישראל בין בחוזה לארץ, ואע"פ שנאמר (ויקרא כב פסוק כד) ובארצכם לא תעשו, מפי השמועה למדו שדבר זה נוהג בכל מקום, וענין הכתוב לא יעשה זאת בישראל בין בגופן בין בגוף אחרים. וכל המסרס לוקה מן התורה בכל מקום³. מלבד המסרס מזיקין שמצוה להורגן⁴. ואף נשים אסור להם לסרס אחרים⁵. ואפילו סירוס שאפשר לתקנו ע"י ניתוח חוזר, אסור לעשותו⁶.

ו"א⁷ שאף האיש המסורס, אם סייע בסירוס עצמו חייב וי"א⁸ שאינו חייב אלא המסרס בלבד ולא מי שסירסו אותו.

אפילו⁹ מסרס אחר מסרס לוקה. כיצד, הרי שבא אחד וכתת הגיד, ובא אחר וכתת את הביצים או נתקן, ובא אחר וכוטי ביצים, או שבא אחד ומעך את הגיד, ובא אחר ונתקן, ובא אחר וכתתו, כלם לוקים, ואע"פ שלא סירס אחרון אלא מסורס, בין באדם בין בבהמה, חיה ועוף.

ו"א¹⁰ שאף המסרס את המסורס בידי שמים חייב, וי"א¹¹ שאין חייב אלא המסרס את המסורס בידי אדם, אבל המסורס בידי שמים אינו חייב.

¹ עיין בערוה"ש ס"ק כט שכתב שיש להסתפק אם מותר לשות גרמא לסירוס דכיון דבסירוס כתיב לא תעשו וכל מקום שנאמר לא תעשו עשייה הוא דאסור הא גרמא שרי או אפשר כמו שאסרו בשבת גרמא מפני שאדם בהול על ממונו ויבוא לעשות, כמו כן בסירוס.

² כ"ב בשאילת יעב"ץ סי' קיא דאף דגים בכלל ועיין מנחת חינוך רצא אות א שכתב שכן משמע מלשון החינוך

³ רמב"ם איסורי ביאה פט"ז ה"י שו"ע אבהע"ז סי' ה סעי' יא

⁴ ערוה"ש שם סעי' כב

⁵ דאע"ג דגבי מקיף נשים אינם מצוות שלא להקיף אנשים דוקא התם דוקנך ולא זקן אשתך משא"כ הכא נתיבות לשבת ס"ק ז, וכ"כ בהת"ם חו"מ סי' קפה

⁶ שו"ת אנרות משה אבה"ז ד סימן לב.

⁷ כמו גבי לאו דהקפת הראש שחייב הניקף אם סייע, נתיבות לשבת שם

⁸ בית משה על אבהע"ז ס"ק ט מנחת חינוך מצוה רצא אות א

⁹ שו"ע שם

¹⁰ היעב"ץ באיגרת הביקורת דף ה מובא באוצר הפוסקים שם סעי' סד

¹¹ תעלומות לב ח"ב סי' ד דף יג ע"ב מובא באוצר הפוסקים שם וכן עיין בהת"ם אבהע"ז סי' יז ועיין במנחת חינוך מצוה רצא אות ד שהביא מהגמ' שבת קיא ע"א דבזקן לא שייך סירוס, אך מ"מ סירוס אחר סירוס אסרה התורה כיון דפעם ראשון היה ג"כ שם סירוס עליו, מבואר בש"ס להדיא דבאינו ראוי להוליד בלא זה, אינו עובר על הסירוס, אחר זה ראיתי ברשב"א בשבת שם [ד"ה אלא] שכתב להדיא דהתורה לא הקפידה אלא

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חגיגה

אסור מדאורייתא לסרס את הנקבה, ולפגוע באברי הרבייה בין באדם בין בשאר מינים, ¹² אבל אינו לוקה.

המשקה כוס¹³ של עיקרין לאדם, או לשאר בעלי חיים כדי לסרסו¹⁴, הרי זה אסור¹⁵, ואין לוקין עליו¹⁶ ואפילו לסרס אסור להשקות¹⁷, או למי שקיים כבר מצות פריה ורבייה¹⁸. אמנם אינו נאסר ע"י כן משום פצוע דכא לבוא בקהל¹⁹.

בסרים, אבל זקן שאינו ראוי להוליד לא הקפידה התורה, ע"ש. וצ"ע על הר"מ והרב המחבר שהשמימו זה דבאינו ראוי להוליד הן באדם והן בבעלי חיים אינו חייב משום סירוס, וצריך עיון¹² שם וביאור הגר"א אות כה, דבתו"כ איכא מחלוקת דלת"ק מרבינן איסור סירוס בנשים מ"כי משחתם בהם" ולר' יהודה אין בו איסור ופסק המחבר כת"ק (ביאור הגר"א שם) אמנם במ"מ משמע שאין האיסור אלא מדרבנן (ערוה"ש שם סעי' כב)

¹³ סעי' יב וב"ש ס"ק יג יד
¹⁴ מלשון זה משמע שאם עושה כן לרפואה ולא כדי לסרסו אין בו איסור, ועיין אדמת קודש סי' כג, ואפשר שאם איסורו אינו אלא דרבנן כמו שיבאר לקמן שיש דעות דס"ל הכי, א"כ הכא כיון שאינו מתכוין אע"ג דהוי פסיק רישא בדרבנן מותר, וכעין זה כתב בנתיבות לשבת ס"ק ו

¹⁵ בב"ש ס"ק יג כתב ואפילו שותה לרפואה אסור כיון שהוא פסיק רישא אע"ג דלא ניחא במה שמסתרם ויש מתירים אותו באיסורי שבת מ"מ בשאר איסורים לכו"ע אסור. אמנם אפשר שע"י כותי כשנצרך לרפואה אפשר דשרי (ערוה"ש שם סעי' כד) ועיין בפני משה ס"ק ה דמשמע מדברי הב"ש שסתם שאף לרפואה אסור ולא כתב שלרמב"ם מותר דס"ל דאף לדעת הרמב"ם אסור לרפואה אבל לשון הרמב"ם והמחבר משמע דאסור רק במתכוין לסרס אמנם בנתיבות לשבת ס"ק ז כתב דכוונת הרמב"ם שאפילו כדי לסרסו אינו אלא איסור ואינו לוקה אבל לעולם אפילו לרפואה אסור ועוד פירש דכוונתו כדי לסרסו היינו שתה כשיעור היכול לסרס שזה אסור וקמ"ל דאע"ג דבכל איסורין אסור הצי שיעור דהוי לאיצטרופי בזה שאין איסור מצד עצמו אלא האיסור הוא לעקר מותר הצי שיעור וכ"כ באפי זוטרי ס"ק יז ועיין לקמן שתלוי במחלוקת אם איסורו דאורייתא או דרבנן

¹⁶ כיון שאינו בכלל ומעוד וכו' אלא בכלל ומשחתם בהם (ביאור הגר"א שם אות כה ומשמע דהוי איסור דאורייתא ולכאורה צ"ע אמאי לא כתב כמש"כ באות כה שכל שאינו נוגע באברי הזרע אינו לוקה וע"כ צ"ל דכוס של עיקרין פוגע באברי הזרע עצמם וחשיב שהאדם עצמו עושה מעשה בהם וצ"ע)

¹⁷ מנחת חינוך שם אות ב, ועיין במאירי בסוגיא שם שכתב להדיא גבי כוס של עיקרין "וישמא תאמר להתיר מיהא בסרים שאף עכשיו אינו מוליד הרי אמרו במסרס אחר מסרס שהוא חייב והוא שאמר ונתוק וכו' וכתב להביא נותק אחר כורת ר"ל שאם כרתן הא' ונשארו עדיין בכיס ובא זה ונתקן חייב"

¹⁸ וא"כ ע"כ מעם איסור שתיית כוס עיקרין אינו משום ביטול פריה ורבייה אלא משום שאסור לאבד כלי ההולדה, עיין אפי זוטרי מובא באוצר הפוסקים אות סז

¹⁹ שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' רסו וז"ל שם "להלכה תרופות אינם גורמים לאיסור לבא בקהל דהרי אפילו בשתית כוס עקרים דעת התוס' סוטה כ"ו ע"א דמותר בקהל, ואעפ"י שיש חולקים מכ"מ למעשה פוסקים להקל, ועיין פת"ש אה"ע סי' ה' ס"ק ט', ובשאר אחרונים שם, ומכ"ש תרופות האלה שאינם מיוחדים לכוס עקרים, אלא לרפואת הגוף הכללי מתאי המחלה אלא שיתכן שפוגעים גם ברקמות הביצה"

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חגיגה

י"א²⁰ שמותר לשתות תרופה הגורמת לעקרות כדי לבטל ממנו תאוה והרהור, וכן אם קיים פריה ורביה וחשקו נפשו בתורה ורוצה לשתות לשם כך מותר, וכן אם רוצה לשתות לרפואה אם אינו מתכוין לסירוס. וי"א²¹ שאסור אפילו באינו מתכוין.

אשה מותרת לשתות עיקרין כדי לסרסה עד שלא תלד, כיון שאינו סירוס במעשה²². וי"א²³ שבכל מין נקיבה בין באדם בין בבעל חי, מותר להשקותו ולא נאסר אלא זכר²⁴. וי"א²⁵ שגם לאשה אסור לשתות כוס של עיקרין אם לא לצורך רפואה, כגון משום צער לידה או כגון שהיא תמיד מקשה לילד.

ואם לא קיים בעלה פריה ורביה אסורה לשתות, אא"כ מתרצית לקבל גט. ואם קיים כבר פריה ורביה, אבל עדיין רוצה בעלה שתלד כדי לקיים "לשבת יצרה", בימינו שאינו יכול לישא אשה על אשתו, צריכה רשות ממנו כדי לשתות²⁶.

²⁰ עיין ריטב"א יבמות סג ע"ב "ואסור לאדם לשתות שום דבר שיעקרהו כדי לעסוק בתורה אבל לבטל ממנו תאוה והרהור שרי ואריך וכן שמעתי בשם רבינו הגדול ז"ל שאם קיים מצות פריה ורביה חשקה נפשו בתורה לגמרי ורוצה לשתות או לאכול דבר של עיקר כדי שלא יתבטל מתורתו שהוא מותר דההיא דר' יהושע מצוה היא דרבנן ובכי הא שרו רבנן ומעמא דמסתבר הוא ושמעתי על גדולים שעשו מעשה בדבר זה בעצמו". והביאו בברכי יוסף אות יג ועיי"ש מש"כ, ולכאורה צ"ל דהוא ס"ל שאינו אלא איסור דרבנן או משום פריה ורביה דאל"כ אמאי נתיר איסור דאורייתא משום כך ועיין מאירי שבת קי ע"ב וז"ל "יש מפרשים וכו' מפני שאינו סירוס בידים אלא ממילא וכשאינו מתכוין ... ודבר זה לדעת הפוסקים כר' שמעון ושמואל תאמר והרי אף לר' שמעון פסיק רישיה הוא ואם מפני שאין נוח לו בכך זו ודאי לא נאמרה אלא לענין שבת שלמלאכת מחשבת אנו צריכים אבל בשאר איסורין אין חלוק בין ניהא ליה ללא ניהא ליה והראיה שהרי בפרק כל התדיר אמרו בענין מתנדב יין ומולפו על גבי האישים שהקשו בה והא מכבה הוא אף על פי שאין לו בכיבו מ"מ אפשר שבאיסור חכמים מיהא אין פסיק רישיה מעכב כמו שביארנו במסכתא זו בענין צירוף האמור במסכת יומא וסירוס זה אינו אלא מדברי סופרים ואף על פי שדרשוה מן המקרא ר"ל ובארצכם לא תעשו קרי ביה לא תעשו כלומר אפי' ממילא אסמכתא בעלמא הוא או שמא אין כאן פסיק רישיה שקצת בני אדם שותים ואין נעקרין".

²¹ עיין אוצר הפוסקים אות סט סוף ד"ה לסרסו שלדעות שכוס של עיקרין הוי דאורייתא לכאורה אין להתיר וא"כ לביאור הגר"א לעיל שהוא בכלל משחתם בהם וכו' אסור וכן עיין באוצר הפוסקים אות ע הביאו כמה דיעות שאיסורו דאורייתא ועיין לעיל שדעת הב"ש להדיא שאסור לרפואה וא"כ כ"ש שאסור לשאר ענינים שהוזכרו כאן

²² ח"מ שם ס"ו ובי"ש ס"ק יד דהיינו דמה שנאסר לעיל היינו לעקור את רחמה או לקלקל את חדרי ביטנה אבל שתיית כוס עיקרים אינו נחשב מעשה (אפי' זוטרי ס"ק מז ועיין עצי ארזים ס"ק כ שהקשה על חילוק זה ועיין בחת"ס שם ס"ו כ ובבית משה ס"ק ט מה שתירצו קושייתו)

²³ אבל בתשובת ר"ח מוסאפיה מובא באוצר הפוסקים אות עא דייק מהא דלא כתבו הרמב"ם והמחבר בהיתר אשה אף בע"ה נקיבות שלא הותר אלא באשה ולא בע"ה נקיבה ואשה הותרה רק משום דלא מיפקדא אפריה ורביה אבל בע"ה שלא שייך פריה ורביה אין חילוק בין זכר לנקיבה אמנם באפי' זוטרי (מובא שם באוצר"פ) כתב לדחות דלא מסתבר שבהמה נקיבה חמירא מאשה.

²⁴ וכן דעת החת"ס שם והברכ"י אות יד

²⁵ דעת הב"ח

²⁶ שו"ת התם סופר אבה"ע א סימן כ וכתב ואם הוא אינו רוצה לגרשה ונס לא ליתן לה רשות נ"ל דאינה מחוייבת לצער עצמה מפני שיעבודה שמשועבדת לבעל והיינו צער גדול לפי ראות עין המורה וא"א לפרש כל האופנים בזה". ועיין בבית משה ס"ק יא ועיין באבני נזר אבה"ע"ו סי' א שכתב שאם ילדה ולד אחד מותרת לשתות ואינו חייב לגרשה אע"ג שלא קיים פריה ורביה ואכמ"ל.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חגיגה

הרי שכפה את האדם²⁷ ושסה בו כלב או שאר חיות עד שעשאוהו כרות שפכה, או שהושיבו במים או בשלג עד שיבטל ממנו איברי תשמיש, אינו לוקה²⁸ עד שיסרס בידו. וראוי להכותו מכת מרדות²⁹.

מותר³⁰ ליטול כרבלתו של תרנגול³¹, אף על גב דמסתרס ע"י זה, וכן מותר לקשור את הנקיבה כדי שלא יעלו עליה זכרים וכל כיוצא בזה, כיון שאינו עושה כלום באברי הזרע למנוע מהם הלידה אלא מונעם מתשמיש³².

אסור³³ לומר לעובד כוכבים לסרס בהמה שלנו. ואם לקחה הוא מעצמו וסרסה, מותר. ואם הערים ישראל בדבר זה, ואפי' לא הערים, והעובד כוכבים מכירו ומכיון לטובתו קונסין אותו. ומוכרן לישראל אחר ומותר לו לאכול ממנה, ואפי' לבנו גדול מותר למוכרה, אבל לבנו קטן³⁴ אינה מוכרה ולא נותנה לו. ויש מתירים³⁵ גם לבנו קטן.

מותר³⁶ לתת בהמה לעובד כוכבים למחצית שכר, אע"פ שהעובד כוכבים בודאי יסרסנו דעובד כוכבים אדעתא דנפשיה קא עביד. ויש אוסרים³⁷.

²⁷ שם סעי' יג הנה גבי משקה כוס של עיקרין כתב המשקה לאדם או לשאר מינים אסור ואין לוקין, וכאן גבי גרמא כתב הרי שכפת את האדם וכו' ולא כתב או שאר מינים, ובאמת לגבי סירוס אין חילוק בין אדם או שאר מינים כמבואר. וגוף הדין דאוסר גרמא בסירוס צ"ע, הלא מבואר בשבת ק"ב ע"ב גבי מהיקת השם דכתיב (דברים י"ב ד') לא תעשו, עשייה הוא דאוסר גרמא שרי, וכן פסק הר"מ פ"ו מיסודי התורה ה"ו, וכן גבי שבת פסק הר"מ פ"ב משבת ה"ד דגרם כיבוי שרי דכתיב (שמות כ', י') לא תעשה כמבואר שם בגמרא, הכא נמי דכתיב (ויקרא כ"ב, כ"ד) ובארצכם לא תעשו, דמיניה יליף הלאו, אם כן נראה דוקא עשייה אסור אבל גרמא שרי, א"כ מנליה להר"מ והרב המחבר ובאהע"ז סי' ה' שנמשכו אחריו דגבי סירוס יהיה אסור גרמא כיון דכתיב לשון עשייה... ובודאי יצא להר"מ מאיזה מקום דגם בסירוס אסור גרמא ודוקא באדם ואנחנו לא נדע. על כן יפה כתב הרב המגיד דלא מצא מקור לזה (מנחת חינוך שם אות ה)

²⁸ שכל שאינו נוגע באברי הזרע אינו לוקה. ביאור הגר"א שם ס"ק כט
²⁹ בנתיבות לשבת ס"ק ו כתב שאיסורו מדאורייתא ומצינו מקומות שגם באיסור דאורייתא כתב הרמב"ם שהייב מכת מרדות אבל בספר ארעא דרבנן מע' הסמ"ך אות תלד כתב שאינו אלא איסור דרבנן ומדברי המנחת חינוך שם אות ה שהקשה אמאי אינו גרמא משמע שאסור מדאורייתא דאל"ה יכל לתרין דבאמת הוא גרמא ואסור מדרבנן כמו שגרמא אסור מדרבנן באיסורי שבת

³⁰ שם וב"ש ס"ק טו וביאור הגר"א אות לא
³¹ כיון שאינו פועל כלום בכח ההולדה שלו אלא שמכיון שנימלה כרבלתו מתאבל על שניטל הודו ואינו מוליד (ב"ש שם)

³² אבל אם עלה עליה זכר אסור לגרשו, ומלבד זה יש בזה משום איסור צער בעלי חיים (ערוה"ש שם סי' כה)
³³ שם סעי' יד ב"ש ס"ק יז

³⁴ עיין בהנהגות רע"א שהביא משמה מקובצת בב"מ דף צ שכתב בשם הריטב"א ד"א שלא גדול וקמן ממש אלא כל שסמוך על שולחן אביו הוי קמן וכל שאינו סמוך הוי גדול וי"א שגדול וקמן היינו ממש

³⁵ ח"מ ס"ק ז בשם הטור וכתב בעצי ארוים ס"ק כד שכן יש לפסוק כיון שכן דעת הרא"ש והטור והסמ"ג בשם השאילתות בשגם הוא מילתא דרבנן

³⁶ שו"ע שם

³⁷ ב"ש ס"ק יח ועיין בח"מ ס"ק ז שבח"מ סי' שלא סעי' ו פסקינן דאיסורו משום אמירה לעכו"ם, וע"כ לא ס"ל דחיייתו של רב פפא שסובר שאיסור בסירוס משום לפני עור כיון דס"ל שאין בגוי איסור זה כלל וא"כ לפ"ז מותר למכור לגוי כיון שאין בו לפני עור, ואמאי הביא את שיטת האוסרים שלדעתם אסור משום לפני עור כיון שגוי מצווה על הסירוס, אבל בב"ש הביא שדעת הסמ"ג והגה' אשרי שגוי מצווה על הסירוס ונקטין

הלכות הדף היומי

מסכת חגיגה

מותר למכור לעובדי כוכבים בהמות ותרנגולים, אע"ג דבודאי העובד כוכבים קונה אותם לסרסם³⁸. ויש אוסרים³⁹ ומיהו אם אין העובד כוכבים הקונה מסרסם בעצמו, רק נותנו לעובד כוכבים אחר לסרס, לכולי עלמא שרי⁴⁰.

ומותר למכור לעכו"ם כדי שיתן לעכו"ם אחר לסרסו ואח"כ לקנותו חזרה⁴¹.

י"א⁴² שחולה שאין בו סכנה ויכול למצוא רפואה רק ע"י שיסרסו אותו, מותר לומר לרופא עכו"ם שיסרס אותו.

במקום סכנה ופקוח נפש מותר לאדם לסרס עצמו⁴³ (כגון ע"י תרופות כימותראפיות שהורסות את תאי הסרטן ופוגעות גם ברקמות שמייצרים הזרע) אפילו אם לא קיים פריה ורבייה⁴⁴.

מותר⁴⁵ לקחת משחו מהרקמות של הביצה, או דבר קטן מהביצה עצמה כדי לבדוק בעית פוריות, באופן שעפ"י דרכי הרפואה המקובלים אינו גורם לבטול הילודה, ואין איסור משום לאו זה.

לחומרא בשני הדברים א. שיש איסור אמירה לעכו"ם בכל האיסורים ב. שגוי מצווה על הסירוס ולפיכך אסור למכור לו על מנת לסרס וכ"ש ליתנו לו למחצית שכר. ועיין במנחת חינוך אות ה.

³⁸ ולמכור להם בכוונה לקנותם חזרה, עיין באוצה"פ אות פג בשם ספר בית שלמה

³⁹ הם האוסרים הנ"ל לתת לעכו"ם במחצית שכר, ב"ש ס"ק יח

⁴⁰ כיון שהוא לפני דלפני שלא נאסר ואפילו אם גוי זה ימנה שליח אחר לסרס מותר ולא אמרינן שלוחו של אדם כמותו כיון שאין לגוי שליחות כלל אפילו לא לגוי הבירו (ב"ש ס"ק יט)

⁴¹ ועיין בהת"ס חו"מ סי' קפה וכן בשו"ת האלף לך שלמה סי' כג

⁴² בית משה ס"ק יג דכיון שאיסורו משום שבות דאמירה לעכו"ם הכא שאינו מתכוין אע"ג דהוי פסיק רישא הרי מבואר באו"ח רנ"ג במ"א ס"ק מא (ועי"ש במ"ב ס"ק ק) דאמירה לנכרי בפסיק רישא שאינו מתכוין מותר (ולכאורה לדעת הב"ש לעיל דחיישינן לדעות שסירוס אסור בבן נח א"כ אסור לו לומר אמנם אפשר שכיון שיש בו מהלוקת הפוסקים א"כ מותר באמירה לנכרי וכמ"ש"כ טור אורח חיים סימן שיד וז"ל "ובסמ"ק כתב ובשבירת פותחת של תיבות נחלקו בה ה"ר אלעזר מתיר והר"י אסר ומיהו ע"י נכרי יש להקל" וכתב בב"י שם על ידי גוי אין להחמיר כל כך כיון דאיכא מאן דשרי אפילו על ידי ישראל ועיין ד"מ שם ועיין פמ"ג א"א ס"ק יא דכתב דל"ב"י כ"מ פלוגתא מותר ע"י עכו"ם ולמהרש"ל דווקא שבות דשבות ועי"ש במ"ב ס"ק א וס"ק לז) ועיין באצה"פ אות עז בשם הדבר אליהו להגר"א קלצקין סי' יז

⁴³ ריטב"א יבמות סה ע"ב ד"ה הויא לה

⁴⁴ וז"ל שם "הויא לה לידה. פי' צער בלא סכנה דאי לא אפילו מפקדה אפריה ורביה אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ונפקא מינה לגבי האישי שהוא אסור לעקר את עצמו (ע"י סם) כיון דמפקד אפריה ורביה דמשום צער תשמיש אין לו לעקר את עצמו ע"י סם אבל יש לו סכנה מותר: ועיין ברכי יוסף אות יב וז"ל "ובמקום סכנה מותר לשתות הריטב"א בחי' שלהי הבע"י וכ"כ בחי' פ' שמונה שרצים הביא הרב זרע אברהם א"ה סי' א' וכ"כ בס' אדמת קדש סי' כ"ג מסברא מנפשיה" (ומש"ב ע"י סם דמשמע שלסרס בידים אסור אפשר דכיון שאפשר ע"י סם א"כ אין להתיר בידים שהוא איסור חמור יותר שיש בו מלקות אמנם אה"נ היכא שרפואתו היא דוקא סירוס בידים אפשר שמותר משום פקו"נ) לאפוקי ממש"ב השואל ומשיב מהד"ת ח"ג סי' מד שאסור להשקות כוס עיקרים לקטן אפילו בחולי שיש בו סכנה דאף לפיקוח נפש כל שיש בו השחתת עולם אסור"

⁴⁵ שו"ת שבט הלוי שם